

התיכנון ומשק הבקר במושבים

שהוא מוזיל את הייצור ומייצל את כל צורת העבודה במשק החקלאי. התברר גם שבאמצעות אפשר להגדיל את התפוקה מהיחידה המשקית. מצד שני עלתה רמת החיים של החקלאי, היות ומשק חקלאי מתקדם כזה זקוק לכוח אדם בעל השכלה מתאימה. אולם מחירי התוצרת החקלאית, ובמידה רבה יותר, כלל ההכנסות של החקלאי ירדו בשיעור ניכר. לכן לא היתה ברירה בידי החקלאי אלא להגדיל את הייצור במשקו. והדבר נעשה, בלי כל תכנון, במושבים ותיקים וכן גם בחלק מההתיישבות החדשה, בלי כל מיון מתאים, על חשבון תוספת שעות עבודה לרוב, בהרבה מקרים תוך בזבז חומרי בנין למבנים רעועים, מחוסר אפשרות להגיע לדבר מושלם.

העדיפות שניתנה לענף הבקר בהתפתחות זו נובעת בעיקר מהפוטנציאל של ענף זה לספק ימי עבודה לכל ימי השנה ולכל שעות היום. אילו המתיישב היה עושה לעצמו את החשבון, מה הכנסתו לשעת עבודה, אולי היה מגיע למסקנה שבענף הירקות או במטעים היה מרוויח יר. תר. אולם, אלה הם גידולים עונתיים, ואינם מספקים הכנסה במשך כל חדשי השנה.

במשק הבקר המושבי התאזרחו רק בעשר השנים האחרונות מכונות אחדות שגרמו להפכה בכושר הייצור של המשפחה העובדת. הכוונה למקצרת סוס ולמגוב לקציר ולאיסוף ירק, למכונת החליבה, ובזמן האחרון אף לטרקטור הזר עיר.

בתחילה לא האמינו ביעילות מכונות במשק הזעיר, אולם כפי שהתברר אפשר, בשימוש רציונאלי של מכונות אלה, להרחיב באופן ניכר את אפשרות הייצור לכל יחידת משק ואף להקל על ביצוע העבודה מבלי להיזקק לעבודה שכירה. כן הוכנסו למשק המושבי בשנים האחרונות גידולי מספוא נוספים, כגון: הסלק ותירס הכל-איים, שמגדילים בהרבה את יכולי המספוא לכל דונם, וגם עובדה זו סייעה בכיוון הגדלת ענף הבקר במשק המושבי.

המשק המפותח במושב, אשר נהנה מכל השכר

מאחר שהספקת התוצרת החקלאית ובמיוחד התוצרת מענף הבקר עומדת להגיע לסיפוק הצריכה הארצית גם אחרי שיתוסקצבוא, אין ספק שגם החקלאי חייב לתת את דעתו על התכנון. כי אמנם כל העוסק בתכנון במוסדות הרשמיים צריך לדעת שרק יחד עם החקלאי, ולא נגד רצונו, ניתנת תכנית כל שהיא לביצוע. טבעי הוא שהמתכנן "המתאם" רואה לפניו בעיקר את המגמות של המדינה, את האפשרות של קליטת התוצרת, מחירי הייצור (הדולר הנחסף), וכן את הנתונים על קרקע ומים, את הצורך בהתיישבות צפופה, קליטת עליה ובטחון, בו בזמן שהמתיישב חייב גם להרהר, איך למצוא פרנסה למשפחתו מעבודתו במשקו.

בהתאם לצרכיה של הארץ תוכנן לפני כ-25 שנה המשק המושבי במתכונת מכסת הקרקע שליחידה במשק הקיבוצי, כלומר — על יחידת שטח מצומצמת ככל האפשר. יצאו אז מההנחה שמשפחה לא תוכל לעבד בכוחות עצמה משק יותר גדול, וכן מובטח לה קיום במידה מספקת מיחידה כזאת. המשק הזה, ששטח הקרקע שלו צריך היה להגיע ל-25 דונם בתנאים אינטנסיביים, ז.א. כולו אדמת-שלחין, היה צריך להחזיק שתי פרות חולבות ובני בקר נלווים, 3—5 דונם מטעים, בהתאם לאיזור, ו-3 דונם ירקות. בימיים קמה המדינה וההתיישבות החדשה תוכננה לפי דוגמת המשק הזה, אם גם תוך ויכוחים ושינויים פה ושם, אבל ביסודות התכנון לא השתנה דבר. לא כן במציאות. על החקלאות המתקדמת בכל ארצות העולם עברה מהפכה. המיכון שבתחילה הופעל רק בהיסוס בחקלאות, כבש את המשק והותאם גם למשק הזעיר, והתברר

שבאותו פרק זמן גם הוכפל כמעט מספר הפרות בעדר, דבר אשר מצמצם בדרך כלל את אפשרויות הסלקציה ומאיט את עליית התנובה. ראויים בוקרי זיקים, ואתם חבריהם למשק, לברכה חמה מאת ציבור הבוקרים. יתברכו בהם וילכו בעקבותיהם!

בהתחשב בכמות המים הנחירים בכל מקום ומקום. כן יש להתחשב בסוגי העצים והתאמתו לגידולים אחרים, ומרחקו מריכוזי הישוב הגדולים. קשה מאד יהיה לקבוע את הפוטנציאל של קליטת התוצרת ענף הבקר בשווקי הארץ. אחרי הפסקת יבוא החלב של כל סוגי התוצרת הזאת, כולל בשר, ואחרי פעולה חינוכית ענפה לשימוש בתוצרת זו. אין ספק שאנו עדיין לא הגענו לסיפוק הצריכה הרצויה, ולכן אין הצדקה לדרישה בדבר צמצום מידי של הענף, כל עוד אוכלוסיית הארץ נמנית עם הצרכנים הצנועים ביותר שבעולם לגבי תוצרת הרפת. חשיבות ענף הבקר לקיום משק חקלאי מסודר מחייבת את המוסדות הנוגעים בדבר לעשות הכל כדי להביא לצריכה מאקסימאלית של תוצרת זו במדינה, מה גם שהיא כה חשובה מבחינה בריאותית.

לבסוף — אין לתכנן את ענף הבקר במשק החקלאי בנפרד. משק השדה לא נכשל משום שבעליו חשקו בפרות, כי אם מחמת חוסר פרי נסה.

כל מה שנאמר לעיל לגבי ענף הבקר, הוא נכון גם לגבי יתר הענפים. גם הם צריכים להיות מתוכננים כדי שיוכלו לתת פרנסה, תוך ייעול מאקסימאלי של הייצור. כל עוד ייעדר האיוון מענפי החקלאות השונים יגדוד המתיישב מענף לענף, דבר שכרוך בהשקעות רבות ומביא לידי יאוש. הגיע כבר הזמן להפסיק את יבוא חלב המזונות כדי שהתוצרת החקלאית מהארץ שוב תזכה בתמורה מלאה של הוצאות הייצור בתנאים אופטימאליים.

פטר לנרפברג

כפר יידיה

לולים הנ"ל יכול בלי כל ספק לייצר גם בתנאים יותר קשים, כפי שהסתמנו בשנים האחרונות, בו בזמן שהמשק במתכונת המתוכננת ש-2-3 או אפילו 5 פרות חולבות עלול להיכשל אפילו בעזרת סובסידיות שניתנות לפי מצב קופת האוצר, פעם ביד רחבה ופעם ביד קמוצה. מטרת הסובסידיה לשמש עזר במקרים של פגעי הטבע, מחר לזה או סעד למשק עד ביסוסו המלא. אולם אין בכוח הסובסידיה לתקן אירנטביליות של משק מסגר שאבד עליו כלח. אין להקפיא או להחזיר זיר אחורנית התפתחות שעברה על המשק. חלק לאי בהרבה ארצות, כדי לשמור על מספר קטן ובלתי יעיל שאין בו קיום. שום עזרה ממלכתית לא תצליח להנציח צנחן משק כזה.

על המתכנן לבחון מהי המידה האופטימאלית של ענף הבקר במשק המושבי, הן מבחינת אפיקי שריונות ייצור מספוא במשק עצמו והן לגבי סוגי מספוא גם מסויימים, כגון: פסולת סלק סוכר, קליפות הדר או פסולת תעשייתית אחרת וכמות מסויימת של שחת. כן יש להביא בחשבון את היעילות המאקסימאלית בניצול המיכון, ההתקדמות בגידולי המספוא המודרניים, ולבסוף, וזה העיקר, הכנסה מספיקה למשפחה. המשק הקיבוצי ניצל מזמן את כל התנאים האלה והגיע להישגים ניכרים בקימוץ ימי העבודה לכל יחידת בקר, בייצור המספוא ובטיפול ברפת. תודות לזה הוא העביר כוחות עבודה לענפים יצרניים אחרים במקרה שלא הגדיל את עדר הבקר.

כמו כן על המתכנן לבחון את תנאי הייצור של אזורי הארץ השונים. אין כל ספק שקיימים חבדלים ניכרים בתנאי הייצור באזורי הארץ

העודפים הולכים ונעלמים

עודפי חמאה, גבינה, אבקת חלב וכדומה הולכים ונעלמים מהמחסנים שבארצות הברית. ייצור החלב לא עלה בשנים האחרונות ולעומת זה עלתה הצריכה. למעשה כל המלאי של מוצרי חלב שהיה שמור ביד מוסדות הממשלה, אול. הצריכה במוצרי חלב ובחלב שתיה עלתה בעקב ריבוי האוכלוסין מחד, והודות לשיפור איכות המוצרים מאידך. צריכת החמאה נשארה ברמתה הקודמת, אולם גברה הדרישה בשוק לגבינות השונות, לגלידה ולחלב שתיה.

כינון משקי חלב חדשים הוא בלתי פופולארי בקרב חקלאי ארצות הברית, וזה מחמת ההשקעות הכבדות במשק חלב מודרני (מיכון, מבנים מודרניים וכו') ובגלל מחסור בעובדים מקצועיים. למעשה הולך ומצטמצם מספר המשקים העוסקים בייצור חלב, כי רבים החזיקו במשקיהם בעדר חלב בעלי כושר ייצור נמוך, ולא היה באפשרותם לעמוד בהתחרות עם היצרנים המודרניים, בעלי עדרים משובחים יותר. ציור מודרני וארגון יעיל של העבודה.